

НАСТАЙНІЦКАЯ газета

№ 51(5233)
Аўторак,
8 мая
2001 года

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

Кошт
у розніцу —
51 руб.

Чырвоны сцяг над рэйхстагам

Над Берлінам усю ноч грукатала артылерыя і ўзняліся зарпніцы пажараў. Вайна заканчвалася. А вакол на ўсю моц ужо была вясяка.

У сяржанта Лашкевіча, вартавога каля штаба камандуючага артылерыяй 3-й арміі другога Беларускага фронту, заканчвалася дзяжурства, калі ён пачуў звычны голас радыста: "Ура! Сцяг над рэйхстагам! Перамога!"

Ад пачуццяў, што перапоўнілі душу, вартавому хацелася сціскаць, танцаваць, але служба была служба. Ды і недабытыя гітлераўцы шыраць вакол. Бульварныя паліцыя! А тут, якраз па сведацтвах рэальных пісмаў, абсалютна буймаксімальным б'ютам, ідзе да штаба камандуючага артылерыяй генерал-лейтэнант Уладзімір. У вартавога нарадзілася смелая думка: першаму доўгачаканую вестку паведаміць генералу. Але як гэта зрабіць? Словам перадаць нельга — парэшкі строгі статыт. Рашэнне з'явілася імгненна: ён сарваў галінуку бату, утарыў у яго ствол карабіна і крок даў, чым належаў, адставіў зброю ад нагі (каб звярнуць увагу на неадпаведную паставу вартавога). Парушэнне невялікае, але баявы генерал адрозніваў і ўсё разумеў. Падшоў да вартавога, не пастанавіў, па-бачкоўску мякка запытаў: "Ну што, салдат, Перамога?"

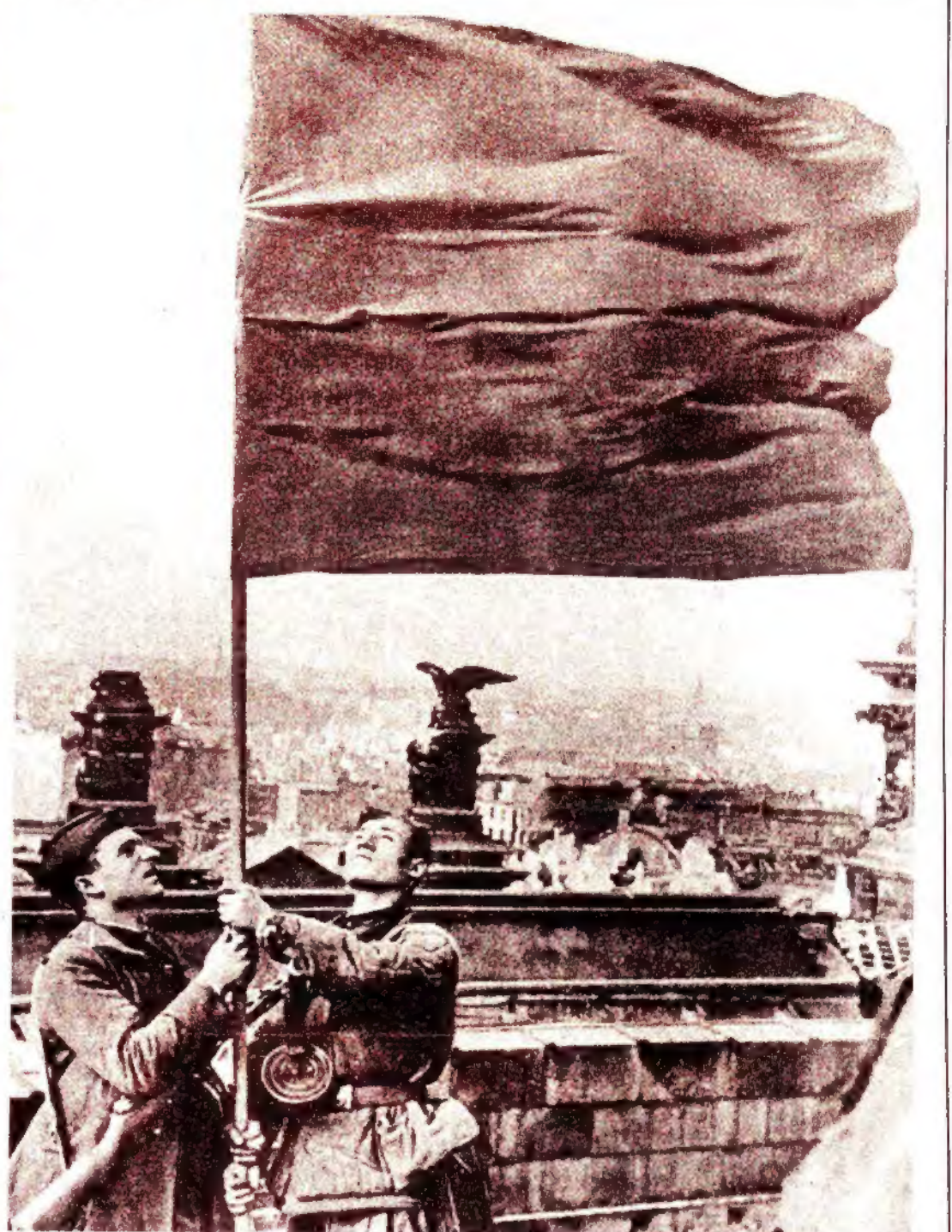
Пасля таго, як змяніўся з паста, Лашкевіч паспрабаваў заграмаць, але сон да ашаломленага раліскай весткі салдата не прыходзіў. Тым больш саляў за акном, хоць і нямецкі, спявалі так, як і ў Чачэрску, што на Гомельшчыне. Думкі і ўспаміны адрозніваліся пераходзілі хвалю і роліны мясціны. Успомнілася вялікая, дружная сялянская сям'я, дзяціства, юнацтва. Здаецца, толькі пачалі жыць па-чалавечы, будавалі планы на будучыню, а тут — вайна, акупацыя. Са сваімі раёнамі школьнікі не маглі: калі і дрэвы на чыгунку, падразалі ступы сушы, карэктыроўвалі прадукты для партызан. Аднаго чы выратавалі кўрэйскую дзяўчыну ад канцлагера. Калі жывая, можа, прыгадае свайго ратуніка. Праўда, сам ледзь не загніў з-за гэтага. Маші цудам выйшла яго з лап раз'юсанага фашыскага аўтаматчыка.

Лета 1943 года прынесла вызваленне населеным Чачэрску. І Адам Лашкевіч запісаўся дабравольцам у 291-ы запісны стралковы полк другога Беларускага фронту. Адрозніваўся пад Рагачоўм, атрымаў першае баявое хрысцілёна і раненне. Цудам застаўся жывым. Амаль кіламетр з поля бою яго, раненага, цягнулі на мас-пак-валуках сабакі медыкаўскай службы (былі такія спецыяльны навушныя сабакі). Маці чыла тату Лашкевіча на лубі, бераж прыроду і жывёлны свет.

Пасля напярэжкі Лашкевіч трапіў у вучэбны артылерыйскі кур-с малодшых камандзіраў артылерыі і сувязістаў. На ўсё жыццё застаўся ў яго памяці той пад'ездый Сімавалі. А гэта было 7 ліпеня 1944 года, калі ў раёне Мачулішчаў знаходзілася ў акружэнні пачысціскай групы каля 120 чалавек. У вёсцы базіравалася яшчэ адна артылерыйская частка, ды па Слуцкай шляху прыходзілі розныя тылавыя часткі. Сёння былі норушны. З жудаснага бою жывым з артылерыі выйшлі толькі 45 чалавек. Фашыстам не далі выравацца з "кап-ла", тыя сталі здавацца ў палон. Серод іх кідаліся ў вочы рослая, сціскаў гітлераўцы. Потым стала вядома, што гэта былі адборныя, вымуштрэныя грэнадыёры, спецыяльна падрыхтаваныя для парадка маршу ў пераможную Маскву. Але ўсё атрымалася наадварот. Падчас аператыву савецкіх войскаў "Батрацён" яны самі апынуліся ў палоне і ішлі потым на другім парадзе, вяснянапалонных, а за імі ехалі мясцовыя машыны, якія змывалі бруд з маскоўскіх вуліц.

Пасля Сімавалічэў ваяны дарогі паводзі даў на Заход: Сімавалі, Мір, Беласток, Усходняя Прусія, Кёнігсберг, і воем на гарызонце пераможнае фашыскае догва — Берлін. Там, на сценах рэйхстага, будзе выведзена на буйным шпірафтам і прозвішча Лашкевіч. Але гэта крыху пазней. А пакуль жа ідуць бай за Кёнігсберг, дзе па-геройску загінуў сябар Мікалай. Праба было забяспечыць сувязь камандуючага артылерыяй з перадавой. Сувязіст выкастаў загал, але пры гэтым быў смяротна паранены ас-солькамі ішчыннага загарадзанага гарматнага агню. Нягледзячы на паранення выбухам прыводу і заціску намертва яго каны зубам, шпай жыцця забяспечыў сувязь. Наступныя разы ўжо ліквідаваў Лашкевіч. За гэты бой

Мікалай ДЗЕДАВЕЦ

НА ЗДЫМКАХ: Сцяг Перамогі над рэйхстагам; Герой Савецкага Саюза Мелітон Кантарыя (злева) і Міхаіл Ягораў каля Сцяга Перамогі, які яны ўзнялі 30 красавіка 1945 года над рэйхстагам і Акт аб безагаворачнай капітуляцыі фашыскай Германіі падпісвае прадстаўнік савецкага Вярхоўнага Галоўнакамандавання Маршал Савецкага Саюза Г.К. Жукаў.

Фота з дасье БЕЛТА.

Маленькі франтавы эпізод

Апошняя ўсмешка

Шляхоў да Перамогі было мноства і, вядома, самых розных, але заўсёды цяжкіх, палітых потам і крывёю, адзначаных стратамі сяброў-таварышаў. Гэтымі іхлямі ішлі салдаты на вясёлым бездурожжы, у зліны сцяжы і ў спалотку летам, ішлі, адабываючы гародні і безлічынныя вясніны, ішлі і вядома рубіжы — ішлі наперад, бо быў адзін напрамак, была адна мэта — Перамога! Перамога для ўсіх і кожнага...

Лета 1944 года было гарачым. Вядома аператыва пад назвай "Батрацён" паспяховая завяршылася, імяцка-фашыскай войскаў былі разгромлены, рэшткі пасля знамяціны "катлоў" выніганы, а Беларусь вызвалена...

Наш стралковы полк у саставе 96-й стралковай Гомельскай Чырвонай арміі ўдзельнічаў у тэ-рыторыю Польшчы і дасягнуў ракі Нарэў. Як звычайна, акапаліся, стварылі глыбока эшпалянаваную абарону (бо вораг яшчэ агрызаўся), акапаліся. Але неўзабаве пачалі хутка папярэнь: значыць, новае наступленне не за гарамі. Такое ўжо было, калі пераправіліся цераз Сож і Дняпро, Барзіну і Шчыра, Нёман і Рось. Бацьку вопыт, але цяжкасці не змяншаліся.

Рака — рубж, пераходжа, якую трэба пераходзіць... Думай, скарэй пераходзіць, думай, скарэй пераправіцца. Ды яшчэ ўстанавіць сувязь з таго берага. І думай, рыхтаваліся. Але што б і рабілі, аб чым і размыслилі, ведалі і Нарэў наперад! Правілі дзве разведкі боем: першую — каб выявіць праціўніка на ўсёй лініі фронту, другую мясцовую.

Чакае і наша папёрка сувязістаў у поўным баявым на НН камандзіра палка. Прислухоўваемся, а наокал — ішчыны, якія на перадавой заўсёды небяспечныя. На галініку — поўнак. І рымчы злева, грывіш справа, акал безупынана кананда, зліваеца ў адзін гул мноства стрэлаў і разрыву. Час ад часу ўспыхваюць ракеты. З радзям-там Ганчаровам думай і бліндаж-ка ў траншею, туды прах бру-стэр у бок праціўніка... Раттам тым узнялася ракета, аспіліла і, апа-савішы дугу, упала агарам на нас... — Бацьку той бераг? — пытае Ганчароў шпітам.

— Бацьку... круты, высокі — Нарэў бліндаж, бы змея...

— А як з плаваннем?

Маё маўчанне ён зразумеў і падаў свой выратавальны пояс, маўляў, мы — вальжэ, а табе, ма-чыма, спатрыбіцца. Ганчароў для мяне самы бліскучы чалавек як салдат, а яшчэ ён поўны цэка майго дзеда па лініі наці — Дзяніс Васільевіч Ганчароў. За міне старэйшы, кад-равы, у армію трапіў па прызыве ў канцы трыццаціх, вясной сорок першага рыхтаваўся вярнуцца да сям'і — жонкі, артысты драматэ-ра сталіцы, і дзюх дачушак-школьніц. Ён жа і доктарат сізнны талента, талентаў мастак. Кожны з сувязістаў роты меў свой партрэт: іх адсылалі яны дамоў — фота яго было. Жартам я называў яго "дзядушкі" — не крывіўся...

Раттам Ганчароў моцна сціс-нуў мне локці: "Шптрафікі..." Пабыў ад нас у напрамку да берага ракі дзянім мільгала поста-ці салдат. — Ціпер чакай сігналаў... На галініку была лічка "4". Калі б мяне спыталі зараз, як мы, папёрка сувязістаў, апынуліся на другім беразе, я б адказаў: не змог... Памятаю, што спачатку па-рузіліся ў лодку-плавадонку, якая стаяла ля балотнай завадзі, пра-шлі некалькі метраў, а яна пачала хутка папярэнь: значыць, новае наступленне не за гарамі. Такое ўжо было, калі пераправіліся цераз Сож і Дняпро, Барзіну і Шчыра, Нёман і Рось. Бацьку вопыт, але цяжкасці не змяншаліся.

І мяне да берага. І толькі цяпер я ўспойніў пра псе — тут ужо быў і Дзяніс Ганчароў. Апошні са здзіў-леннем прамовіў: — Глядзі — жывыя...

А далей пачалося тое, што толькі здзіўляла: на тым беразе гу-чалі кароткія аўтаматныя чэргі, по-паліся з трэскам ручныя гранаты — ішоў рукашны бой у транше-ях. Значыць, нашы скарысталі і час, і раптоўнае нападу, бо на на-чачы бой праціўнік, пэўна, не раз-лічваў... Вораг апамятаваўся і пачаў біць па нашым беразе, па-раш, але роты салдат пераправілі-ся ўжо... Мы таксама, хоць і пад аб-стрэлам, праскочылі, навалі дзве ніткі сувязі і ўкрасілі пад кручой берага. З вяртлівым хваленнем па-дключо апарат — ужо з таго берага чуло голас Зіны. "Жыны?" — ус-клікнула яна, і зачыкалі Каша з Валодзінай... Да апарата падключы-сям: я дазваж, што заданне ўстанавіць сувязь для кампалка выканалі. У адказ пачуў: "Малай-цы!"

Сувязь мы наладзілі, а потым, распранушыся (быў кастрычнік), пачалі выкручваць шыны, адзен-не. Раттам сувязь пераправілася. Муса без вопраткі, накінуўшы шы-нел, схапіў апарат — і на лінію, але яго прыпыніў Ганчароў: "Паруў тут, побач", — і пабег па нітцы да месца, дзе быў пантон. Сувязь аднавілася. Чакаем Ганча-рова, але з цэпры выйшаў незна-мамы, як высветлілася, паранены з той роты, што першай пераправі-лася:

— Там вашага накрыла... Мы ўскапіліся, імгненна апра-нулі яшчэ мокрае адзенне, пабеглі, трымаючы нітку кабелю... Цэму прышывалі трысцючкі кулі, віш-чалі над галавой снарады, а мы бе-лі... Прэ святое ўдзячымі раке-ты адрозніваўся Ганчароў: так ляжыць моц толькі ўжо нежывы чалавек — безбоязна накіраваны да неба вугал, наводзім раскінутыя рукі... Учыгнорх падхапілі па-будоўлена жыцця цела, панеслі пад круты бераг. Клімаў стаў аглядаць: правы бок апыў локія быў разва-рочаны, з раны сачылася кроў,

яшчэ цёплая... Прыклаў я руку да грудзей — сэрца трапятала...

— Жыны! — прашаптаў я і ча-мусьці глянуў на галініку — во-сем раціны — ішчыны чатыры галі-ны прышлі з пачатку гэтага на-чона бою... Незаўважымым пады-шоў кампалка, падпакоўнік Фёлаў...

— Хто? — запытаў ён. — Радзёт Ганчароў, — адка-заў Клімаў.

— Божа Усавышні! — у роспа-чы, па-жаночаму прамовіў ён. — Зараз жа адшукае санітар! — ужо загадаў сваіму ардынеру ў-склінуць над апаратам: з-за Нарэў алкаваў націтаба май Марчан-ка...

Пачынаўся саітанак... Праз абрыўкі хмар прагледзлася сонца... Бой адлянуўся, адчуваўся, што ён ідзе ў другую эшпалянаваную траншею: другі чыліс кароткія чэ-ргі, попаліся гранаты-лімонкі...

А побач паміраў наш таварыш, з якім мы прайшлі праз усе Белар-ы, якога мы ўсе паважалі, любі-лі... Паміраў сын той настаўніцы, што жыве ў Палмаскоўі, пакадаў жыццё бацька тых дзвюх-тэ-школьніц, што вучыліся ў Казані, беспрытомным развітаўся з гэ-тым светам лобімы муж той ак-трысы эвакуіраванага маскоўскага тэатра, што рапцэравала або ігра-ла роллю закаханай...

— Прыжыні яму галаву, — прашаптаў Клімаў. Я апынуўся, пакадаў яго галаву сабе на калені... Раттам са шчы-рымі вяршыня паралізунага за час бою лесу прабіўся промень сонца, дакрануўся да памяццэслага твару Ганчарова — вочы яго распахну-чыліся... Дзяніс паўз папёркам на Клімава, потым на мяне, і нешта падобнае на ўсмешку ўзняўся на яго вуснах.

— Жыны! — ужо не прашап-таў, а ўскрыкнуў я...

Вусны Дзяніса варухнуліся яшчэ больш у той скупой, мілай ус-мешцы, якая можа быць толькі ў добрых і разуменных людзей. І ён на-ват паспрабаваў нешта прамовіць, але толькі шптыш прахрыпела ў яго грудзях, потым ён нібы пагн-нуўся і абым — стаў цяжэйшым...

— Каюк, — першым адазваўся татарын Муса. — А-а, хрып, шпан-тан! — затым пачаў сыпаць руска-ка-татарскія прашчэнні...

Мы, прыгнечаныя смерцю Ганчарова, маўчалі, адчуваючы перад ім пачуццё віны: гэта ён ра-таваў нас дзювчы за гэту ноч — першы раз, калі тапіліся ў раі, і ця-пер, калі мы выкручвалі адзенне, а ён пабег на лінію...

Клімаў беражліва ўзняў галаву Дзяніса з маіх ног, таксама аспі-рожна пакадаў на згорнуты ў скру-тку шынел. Галава яго цяпер уз-вышалася — ён глядзёў шырока адкрытымі вачамі ў нікуды. Я пра-цігнуў руку, каб іх прыкрыць, як нечакана прысмыкнуў у куточку вока буйную слізу, але яна яшчэ расла і скацілася па запалай шчы-пад кукур як апошняе пасланне ад памершага... А ўсмешка з твару ўсё не знікала...

У чаканні загалу кампалка, куды даваў сувязь, мы, аглохшыя, неадруйна глядзлі на нашага та-варыша, але халявала яго ўсё ўс-мешка. Што яна азначала і чым была выклікана?

— Гэта ён ад радасці, — агаро-шув нас навічок Дзяніска, — што адшоў ад гэтага пекла...

— Маскву ўспомніў, Казань, — скрозь слёзы прамовіў Муса... — Не, — рашуча сказаў сяр-жант Клімаў, старэйшы сарод нас, — гэта ён уявіў нашу Перамогу, убачыў той дзень, калі яна прый-дзе, і паслаў прытанне нас, яшчэ жывым...

Мне ж здавалася, што гэта ўсмешка была апошнім успамінам аб роднай маці, аб тых дзювчынах-давайняках, аб каханай жанчыне...

Санітары так і не з'явіліся: папёрка ад радасці, а вось пасла-нец ад кампалка ардынера Зорын перадаў загал весткі далей нашу лі-нію... Хутка зніліся, паветрамішны камроты ад элароні... Перад разві-таннем зноў на імгненне сталі каля свайго любімага сябра:

— Даруй нам, — за ўсіх напра-сіў прабожыня сяржант Клімаў і дадаў: — Святым ты быў чалавекам, і пухам няхай табе будзе гэта сла-

вянская зямля... Вечны спакой табе...

Смерць сяржанта Ганчарова на нейкі час аглушыла і аслепіла нас, пазбавіла пачуцця рэальнасці... А бой працягваўся. Па-ранейшаму грывела кананда, ад якой држэ-ла, стэгалі і корчылася ў сутаргах зямля, пахла гарам ад тлеючых то-лавых пшав, ад мін і снарады, што разрываліся побач, — гэты ядавіты гар сціпліў вочы, засланіў святло ўзыходзячага сонца. Вакол стаяла пэрава заслона туману, што гусцел там, дзе працягваўся бой... І па-ранейшаму перах пантонны пераходзілі патакі людзей, цягнулі артылерыю, перавозілі ашалеўх ад страху коней — некаторыя па-далі ў раку і самі пайшлі да берага; усе рухаліся, бегла, падала, паўзла, крычала — працягвала ўдзяльчыць у лютай, страшнай схватцы дзюх варажых сіл, схват-цы ў ім жыццё, у ім будучыню...

Але гэта ўжо ў бой на новым беразе, беразе нашым. Нарэў быў загал. Яго цягнулі неслы свае воды, ён быў толькі апытай у пера-ход на шляху да нашай перамогі, адкуль пачаліся бай на знамяціных Нарэўскім і Пултускім плацдар-мах, на якіх пачыналіся бай за Польшчу і Усходнюю Прусію...

Мой успаміны — частка па-дзей таго часу. Больш чым паўвека прайшло з таго вясняналіхалецця, але ўсё да самых дробязяў — у па-мяці. І калі пісаў гэты ўспаміны, нібы зноў сустраўся з тымі, хто быў побач, быццам пагутарыў з ім, пауу ў іх галасы, убачыў усмешкі...

Многія з іх ужо пайшлі з жыцця. І хто ведае, мачыма, яны пакілі нас з такой усмешкай, як і салдат Ганчароў, чыя ўсмешка была апошнім асвясненым прытаннем — прытаннем са слёзай...

Кажуць, калі нараджалася немаўлятка, яно плача, калі ж па-мирае, то ўсміхаецца. З мілай, час-той усмешкай памёр салдат на полі бою, бо добрым быў, па-дзіцяму чыстым да подзель... Вечная яму памяць...

Уладзімір КАРАЛЬКОЎ, інвалід Вялікай Айчыннай вайны, настаўнік-спецыял.

У Міністэрстве адукацыі

Падзяка за плённую працу

3 мая 2001 г. міністр адукацыі В.І.Стражаў падпісаў загад аб узнагароджанні шэрагу работнікаў сістэмы адукацыі, у якім гаворыцца:

1. За арганізацыю і правядзенне эксперыментальнай работы па апрабаванні абноўленага зместу ў агульнаадукацыйнай школе аб'явіў падзяку з вышчай аднаразавай грашовай прэміяй у памеры двух мінімальна заробковых плат кожнаму з наступных работнікаў эксперыментальных школ Рэспублікі Беларусь:

Васілю Іванавічу Герасімычу, загадчыку аддзела адукацыі Смалевіцкага райвыканкама;

Яўгену Тадэвушавічу Горыду, загадчыку аддзела адукацыі Жодзінскага гарвыканкама;

Аляксандру Аляксандравічу Цітовічу, загадчыку аддзела адукацыі Шаркоўшчынскага райвыканкама;

Святлане Васільеўне Шыганковай, загадчыку аддзела адукацыі адміністрацыі Кастрычніцкага раёна Гродна;

Яраславу Аляксандравічу Клячовічу, дырэктару Аршаўскай сярэдняй школы Кобрынскага раёна Брэсцкай вобласці;

Міхailsу Іванавічу Сапачкоў, дырэктару Галіцкай сярэдняй школы Рагачоўскага раёна Гомельскай вобласці;

Ніне Уладзіміраўне Фурс, дырэктару сярэдняй школы № 24 Гродна;

Зой Георгіеўне Шышко, дырэктару сярэдняй школы № 196 Мінска;

Ташчане Сямёнаўне Абрамавай, намесніку дырэктара па вучэбна-выхавальнай рабоце сярэдняй школы № 29 Віцебска;

Ганне Усцінаўне Ластава, намесніку дырэктара па вучэбна-выхавальнай рабоце Лужкоўскай сярэдняй школы Шаркоўшчынскага раёна Віцебскай вобласці;

Галіне Яўгенаўне Максімавай, намесніку дырэктара па вучэбна-выхавальнай рабоце сярэдняй школы № 39 Магілёва;

Антаніне Дамітрыеўне Паўлюшчынай, намесніку дырэктара па вучэбна-выхавальнай рабоце сярэдняй школы № 44 Гомеля;

Зой Андрэеўне Багдановіч, настаўніку тэхналогіі сярэдняй школы № 29 Гомеля;

Валентыне Васільеўне Койла, настаўніку географіі сярэдняй школы № 29 Гомеля;

Алізе Емяльянаўне Твардоўскай, настаўніку фізікі сярэдняй школы № 44 Гомеля;

Інессе Канстанцінаўне Абрамчук, настаўніку гісторыі сярэдняй школы № 44 Гомеля;

Людміле Ільініне Дэй, настаўніку тэхналогіі сярэдняй школы № 44 Гомеля;

Надзье Федарэўне Крывой, настаўніку музыкі Красненскай сярэдняй школы Гомельскага раёна Гомельскай вобласці;

Людміле Сцяпанавічэ Салодукай, настаўніку беларускай мовы і літаратуры Лужкоўскай сярэдняй школы Шаркоўшчынскага раёна Віцебскай вобласці;

Алене Герасімаўне Арэхавай, настаўніку матэматыкі Лужкоўскай сярэдняй школы Шаркоўшчынскага раёна Віцебскай вобласці;

Тамары Рыгораўне Гамановіч, настаўніку гісторыі і географіі Лужкоўскай сярэдняй школы Шаркоўшчынскага раёна Віцебскай вобласці;

Уладзіміру Сцяпанавічу Касцяневічу, настаўніку тэхналогіі сярэдняй школы № 5 Жодзіна;

Наталлі Эдуардаўне Бажанавай, настаўніку рускай мовы і літаратуры сярэдняй школы № 196 Мінска;

Галіне Федарэўне Багдановіч, настаўніку выяўленчага мастацтва сярэдняй школы № 196 Мінска;

Аліне Васільеўне Баранавай, настаўніку беларускай мовы і літаратуры сярэдняй школы № 166 Мінска;

Наталлі Львоўне Зуевай, настаўніку выяўленчага мастацтва сярэдняй школы № 166 Мінска;

Ніне Уладзіміраўне Усёвіч, настаўніку рускай мовы і літаратуры Галіцкай сярэдняй школы Рагачоўскага раёна Гомельскай вобласці;

Марыі Мікалаеўне Казловай, настаўніку англійскай мовы Галіцкай сярэдняй школы Рагачоўскага раёна Гомельскай вобласці;

2. Выплату грашовай прэміі правесці ў межах сродкаў, падзеленых на прэміраванне работнікаў устаноў.

Завяршана праграма фіналу Рэспубліканскага конкурсу прэсідэнта майстэрства педагогаў "Крышталёвы журавель 2001". Аб'явілі вынікі. І сёння мы ўжо ведаем, хто ўвайшоў у шасцёрку суперфіналістаў.

Хто ж яны шасцёрка, тых, каму пашансавала набраць больш колькасці балаў. Гэтае пытанне літаральна лунала ў павястры актовай залы сярэдняй школы № 53 сталіцы, дзе прайшла ўрачыстая цырымонія ўзнагароджання фіналістаў. Сізнаны былі прадуманы такім чынам, што да апошняга моманту ніхто нічога не ведаў, акрамя, вядома, журы. Непадасунна, што пераможцаў прафесійна "таілі". І гэты паўза была вельмі патрэбнай для таго, каб праслухаць у зале, і ў першую чаргу вінуіўні ўрачыстасці, канкурэнцыі, пасля пераможцы пераможцаў, якіх ужо было шэраг, ці, як вобразна заўважыў вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, прайшлі ў сабе, супакоіліся, уздыкнулі з палёгкай, адпачылі і "ўсёадомлілі, якую важную і вельмі патрэбную справу яны зрабілі для гісторыі нашай нацыянальнай адукацыі. Усе пераможцы, набыты поўны вопыт. Наперад іх чакала самае прыемнае: словы падзякі, узнагароды і падарункі.

— Мы не верагодна рады ўсіх вас сёння бачыць у гэтай залі, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

— Гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым, — гаворыў нам вядучы Святаслаў Гендальевіч Крулеўка, — вы ўсе вынікі конкурсу ўспрымаеце як хваляваны і патрыятычны папучкі кожнага за свой горад, рэгіён, вобласць, — сказаў намеснік міністра адукацыі Гендаль Дзмітрый Дзмітр'евіч, вядучы конкурс настаўнікаў з заканчэннем фінальнага этапу конкурсу. — Аднак, няхай і скажу бальшаві, але ў нас ёсць наперад, і гэтае пытанне будзе вельмі важным для нас у далейшым.

Конкурс "Настаўнік года-2001"

Зазіхацелі новыя зорачкі

А пасля ўрачыстай падарункі. Ад Міністэрства адукацыі і арганізацыянага камітэта кожны канкурсант атрымаў каштоўны набор беларускіх фірм-вытворцаў, а таксама памятных прызы-сувеніры — крышталёвыя вырабы. Ад мінскага галдзініцкага завода "Прамень" — навучныя галдзінікі.

— Паўна, некаторым з вас яшчэ даўга будзе сніцца вашы конкурсныя ўрокі, — сказала старшая журы, прафесар кафедры прыкладнай матэматыкі Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя М.Танка Ірына Аляксандраўна Новік. — Вы бліскава вытрымалі іспыт на прафесіяналізм. Вашы ўрокі стануць наглядным дапаможнікам для настаўнікаў краіны. Я шчыра пераканаўся, як памылкова тыя, хто смярджае, што ў небажатай краіне нешта выхавана высока духоўнае асвоў. Вы даказалі сваёй працай, што гэта магчыма.

Па самых сінпных падліках, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

Урокі канкурсантаў акрамя журы ацэньвалі яшчэ і вучні. Для сапраўднага настаўніка "чужыя" дзеянні не бываюць. І ўдзельнікі конкурсу гэта прадэманстравалі. Яны змянялі ўсталяваныя ў класе дэталы і дэталы адносна, атрымліваючы ў асяродку класа і жаданне працаваць з аднаго і аднаго ж вучня. Кожны ўрок — гэта быў пошук ісціны. Пасля іх вучні гаворылі: "Здарова! Вас бы ўсе ўрокі былі такімі".

Па ўмовах конкурсу журналісты на ўроках не мелі права прысутнічаць. Падрабязны аналіз і збор былі члена журы, вопытныя выкладчыкі-метасты ў бліжэйшых нумарах нашай газеты.

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

На ўрачыстай прэс-канферэнцыі, якая арганізавана конкурсам і аб'яўлена ўрачыстай падарункі, журы прышлось праглядаць каля сямідзесяці ўрокаў. Нагадаю, што канкурсанты павінны былі даць два ўрокі ў небажатай краіне, прадставіць план-канспект і відэазапіс пераходаў канкурснага ўрока. Толькі па прамежне "Географія" журы, напрыклад, прадставіла дзевяці аўтэнтычных аўтэнтычных члену журы, жартавалі вядучы, можна ўжо сёння прывесці кваліфікацыю "Географ".

раўна на сотню долі бала, ідуць наступныя канкурсанты. І шалкам магчыма, што нехта з іх у суперфінале меў шанец стаць першым, а мы яго пазбавілі такой магчымасцю.

Вось наколькі прафесіяналізм моцны былі канкурсанты і якая жорстка барацьба ішла паміж імі.

Коратка, літаральна некалькі слоў пра кожнага з іх.

Я думаю, што далейшае свайго крыж да канца, — ухвалявана гаварыла са сінцы ў той урачыстай момант Галіна Пятровіч Дрокіна, настаўніца географіі Маладзечанскай Беларускай гімназіі, — аднак не... трэба ісці далей...

Мне добра запаміналася гэтая дзіўная жываня на самапрадстаўленні. Яна прымушала засяваць усе залы. Яшчэ тады са сінцы яна прызналася, што вельмі любіць сваю Радзіму. І пераканана ў тым, што калі ў нас будзе добры настаўнік, то Беларусь будзе жыць...

Калі ў вучні, якім пашансавала працаваць на конкурсных уроках географіі настаўніцы Ланскай сярэдняй школы Валзіма Паўлавіч Шпэтны, спыталі, што вам спадабалася на ўроку, яны адказалі: "Настаўнік". Гэты настаўнік самаахвотна захаваў у сваёй прадмет — географію, займаючы навукова-даследчы дзейнасцю, ён — аспірант БДПУ імя М.Танка па спецыяльнасці "Метадыка выкладання географіі", аўтар шэрагу праграм для класаў з павышаным вывучэннем географіі і фізкультуры ў курсавых. Валзіма Паўлавіч выкарыстоўвае інтэлектуальны вопыт у галіне метадыкі выкладання, удаля спалучаючы яго з традыцыйнымі падходамі. Яго ўрокі змяшчаліся і будуць на аснове супраціўлення. Аб высокім узроўні тэарэтычнай падрыхтоўкі настаўніка сведчаць дыпламы лаўрэата ўсёагульнай зааённай алмпіады па географіі, якая праводзілася пад эгідай газеты "Географія" (Рэспубліка). Вось такі ён, прадстаўнік Брэсцкай вобласці.

Мы робім стаўку на настаўніка, сфарміраванага ў 80-я і 90-я гады, пазбаўленага грузу памылак мінулага, — сказала, прадстаўляючы на конкурс сваю каманду з Гродзенскай вобласці, намесніца аддзела агульнай адукацыі Гродзенскага аблвыканкама Алена Дзееўна Гаравая. Дарчы, тады яна нагадала прэзідэнта пераможцаў міжвузавых конкурсаў — Кухарыні і Чэкі, — якіх ужо, на жаль, няма з намі.

І наўра, гродзенцы не памыліся, што робяць стаўку на такіх, як Алена Дзмітр'евіч Леановіч, настаўнік гісторыі сярэдняй школы № 2 Слоніма і Гродзенскай вобласці.

Алена Дзмітр'евіч Леановіч, настаўнік гісторыі сярэдняй школы № 2 Слоніма і Гродзенскай вобласці.

Алена Дзмітр'евіч Леановіч, настаўнік гісторыі сярэдняй школы № 2 Слоніма і Гродзенскай вобласці.

Алена Дзмітр'евіч Леановіч, настаўнік гісторыі сярэдняй школы № 2 Слоніма і Гродзенскай вобласці.

Алена Дзмітр'евіч Леановіч, настаўнік гісторыі сярэдняй школы № 2 Слоніма і Гродзенскай вобласці.

Алена Дзмітр'евіч Леановіч, настаўнік гісторыі сярэдняй школы № 2 Слоніма і Гродзенскай вобласці.

Алена Дзмітр'евіч Леановіч, настаўнік гісторыі сярэдняй школы № 2 Слоніма і Гродзенскай вобласці.

Алена Дзмітр'евіч Леановіч, настаўнік гісторыі сярэдняй школы № 2 Слоніма і Гродзенскай вобласці.

Гастролі

Ура! Цырк на лёдзе...

Мінскі лядовы Палац спорту даўно не бачыў такой колькасці ішчлівых дзіцячых твараў. Прычынай задзірлівага смеху і ўсмішкаў стаў Маскоўскі цырк на лёдзе пад кіраваннем Наталлі Абрамавай, які на даўно пабываў у сталіцы.

Мота-вела-рэзю, дрэсіраваныя галубы, жанглеры з бубнамі, многія іншыя ўнікальныя нумары — усё гэта прадставілі артысты на сцэне гледачоў.

Дарчы, унікальнасць заключалася ўжо ў гісторыі стварэння лядовага цырка. Упершыню ў свеце ён з'явіўся ў Туле ў 1964 годзе. Жадаючых папрацаваць у новым жанры было хоць адбавляў. Кандыдаты ў лядовыя артысты праходзілі конкурс куды больш жорсткі, чым сённяшнія фотамадэлі. Журы выбірала амаль што не даўжыню ног. Дарчы, захававшы конкурс і сёння. І патрабаванні да кандыдатаў па-ранейшаму вельмі суровыя. Прынабытніцкі выгляд, поўны набор навіяў, здольнасць выступаць у некалькіх нумарах — далёка не поўны пералік патрабаванняў.

Сёння калектыву Наталлі Абрамавай уключае трыццаць тры чалавекі. Дзе былі на гастролі? Напэўна, ладзілі назваць тых краінах далёкага замежжа, дзе не былі. Шэсць разоў наведваліся ў Францыю, два — у Японію, калісьці па Польшчы, Аб'яднаных Арабскіх Эміратах... Выступалі ў Італіі, Ізраілі, Турцыі, паўгода — у ФРГ.

На прасторах былога Саюза лядовыя цыркавыя калектывы сёння два — абодва маскоўскія. Акрамя іх у расійскую дзяржаўную кампанію ўваходзіць яшчэ 34, так бы мовіць, "сухпутныя" цыркы і 12 — шапіто. У свой час ад кампаніі аддзяляліся 12 цыркаў Украіны і два беларускія.

Пасля прадстаўлення, што адбылося ў Мінску, мы ўдалося здаць Наталлі Абрамавай некалькі пытаньняў.

— **Наталля Аляксееўна, а дзе ўсё ж такі больш чуюць глядач: у нас ці за мяжой?**
— У Беларусі вельмі ўдзячныя публіка, але за мяжой людзі больш разнавыслены. Людзі плацяць там грошы за білеты, праходзяць на паказ і атрымліваюць задавальненне, не думваючы пры гэтым аб праблемах. У суправаджэнні медыясцёр у цырк прыязджаюць нават бабункі і вёска смяюцца разам з дзецьмі. У нас, на жаль, жыццё накладвае на людзей свой адбітак.

— **Ці адчуваеце вы сваю перавагу над "сухпутнымі" артыстамі іншых цыркаў?**

— Не. У іх ёсць вельмі сур'ёзны прафесіяналізм, якіх нам ніколі не дастае. Але, сапраўды, некалькіх складана, што цырк на лёдзе лічыцца белай каласі. Магчыма, мы часцей бываем за мяжой. Але ў "сухпутных" артыстаў ёсць магчымасць удзельнічаць у прэстыжных конкурсах, якія праводзяцца, напрыклад, у Монтэ-Карла ці ў Цырку заўтрашняга дня ў Парыжы.

— **Што ж тады з'яўляецца для вас імкненнем да росту? Затраціце ў развіцці не баіцеся?**

— А нас проста перастае запрашаць, калі мы не будзем ўдасканалвацца. Неабходна пастаянна быць на ўсіх на вачах. Нават наша рэкламная касета пастаянна аднаўляецца.

— **Але ж на Захадзе з'яўляюцца шмат такіх калектываў. Канкурэнцыя не перашкаджае?**

— У нашых праграмах людзей вабяць далові цікавыя нумары, асабліва каламбы, прысутнасць звароў, якіх у замежных цырках на лёдзе памінае. Але ёсць чаму паадрознівацца і нам. Замежныя калектывы хутчэй рэагуюць на пошты гледачоў. Дагэтуш, прайшоў "на ура" мультфільм "Прыгажуня і пачвар" — у іх ужо гатовы спектакль. Пакуль мультфільм не забыты, яны пастаянна працягваюць праграму ад іх. Затым ствараюць

новую, пад чарговы "бестселер". На жаль, мы не такія паваротлівыя, хоць і прыкладваем сур'ёзныя намаганні. У многім віной таму недахоп сродкаў, якія неабходны на набыванне тых ж касцюмаў. Даводзіцца шмат самім. Сёння іх у нас 280.

Але цырк на лёдзе застаецца вельмі папулярным у свеце. Ён нават больш прывабны, чым балет на лёдзе, які ўсё ж такі разлічаны на пэўную публіку. А цырк усёды. У добрым разуменні гэтага слова. Ён лягчэйшы для ўспрымання. Таму сёння на Захадзе балет на лёдзе папулярнасць цыркавымі нумарамі.

— **Звярнуў увагу, што вашы клоны перанялі адзін з нумароў знакамітай парачкі: Нікулі — Шудзі.**

— Дык у нас жа выступаюць прадстаўнікі дынастыі Шудзіных: Андрэй і Міхаіл, сын і ўнук.

— **Многім пісцям у выкананні вашых артыстаў могуць пазайздросціць фігурысты...**

— Да нас прыходзіць нямада спартсмен, якіх ужо потым мы вучым жанру: ці то жанглераванне, ці то эквілібрыстыка... Другая катэгорыя — цыркавыя, якіх раней і на каньках не каталіся. Ім, на мой погляд, больш цяжка. Упоўнае на лёдзе нараджаецца з дзіцяціна.

— **А як жа мядзведзі, якіх вы ператвараеце ў сапраўдных фігурыстаў?**

— Мы іх таксама з дзіцяціна гэтак жа рымству вучым. Мядзведзяў да нас двухмесечнымі прывозіць. Здарэцца — да паўгода. З сасікі іх кормім, самі моркву тром. Але, ведаеце, за пушыстым дабрадушным знешнім выглядом гэтых звароў хаваецца каварныя нораў. Будзе ў намордніку — кіпцюрамі пагарае. Хаць здараліся і цікавыя выпадкі.

Аднойчы вялі мішку на манеж і трапіліся яму на шыю каструлі з супам. Яго сабакі зварылі. Касаланы, нялоўка думачка, скапіў каструлю, з'еў суп, павярнуўся і не пайшоў на манеж.

Ці пільмі мы некай чэрава сутак на парадзе ў Японію. Абегагалі мядзведзі ад п'яных матросаў, якім не хірылася пачаставаць лахматы. Палыхожу некай ранішай да клеткі, а побач з мядзведзем, які спіць, ляжыць закапаная ў апілі галоўка сыру. Ужо так хацелі маракі яму дагэдзіць. Як толькі прапінулі вялікі кавалек паміж пруты? Касаланы ад такога аб'ёма пачастунку не змог нават асіліць яго.

— **Колькі часу трэба, каб навучыць мядзведзя катацца на каньках?**

— Гадзі два. Але на кароткіх гастролі мы іх не бярэм з сабой. Напэўна, пазнаёмім беларускага гледача з мядзведзямі ў верасні, калі, магчыма, прыедзем у Беларусь на больш працяглы тэрмін.

— **Наталля Аляксееўна, нязграбна гаворачы, што цыркавы калектывы — гэта вялікая сям'я...**

— ...А так яно і ёсць на самай справе. Людзі тут знаходзяцца аднаго аднаго. Многа ў нас перажаніліся. Работа цыркавага артыста цяжкая, у адзіноцтве яе асіліць нялёгка, і зразумець яе можа толькі такі ж артыст.

— **Увогуле сваім дзеям, унікальнай такой долі не жадаеце?**

— Чаму? Мой сын Кірыл выступае ў нашым цырку. У пяці нумарах!

Аляксандр ГРАЧОЎ.

На сцэне Ваеннай акадэміі — ансамбль "Вясёлка"

Надаўна ў гэтых у курсантаў Ваеннай акадэміі Беларусі пабываў народны ансамбль танца Палаца культуры Беларускага "Вясёлка".

Сёння вядомаму ў краіне калектыву, якім кіруе заслужаны работнік культуры Беларусі Віктар Ямінскі, спонсара сарак шэсці гадоў. Ансамбль "Вясёлка" — часты госць у розных калектывах. Ведаючы яго не толькі ў нашай краіне, але і далёка за яе межамі.

Беларускія, украінскія, рускія і цыганскія танцы прыйшлі да нас будучым афішэрам. Вельмі цёпла сустрапі гледчыі выступленне саісткі ансамбля, навучнікі лізія пры Беларускам дзяржаўным універсітэце Таццяна Путырская.

Папулярнасць творчага калектыву "Вясёлка" — вынік працы дзесятка чалавек, прадстаўнікоў розных пакаленняў. Бацькі Таццяны Путырская Леанід Аляксеевіч і Наталля Путырская, не адзін год выступалі ў свой час у ансамблі. І такіх прыкладаў няма.

НА ЗДЫМКАХ: ансамбль "Вясёлка" і яго саістка Таццяна Путырская.

Святлана МАКАРАВА.

Фота аўтара.

Незабытае

Штрафны стрэл

Апавяданне - быль

Акурат назаўтра пасля першамайскага свята, адначасна, у хату Ягора Зямцова нечакана завітаў Алег Патрыч Яноў. Яго толькі летас прызначылі на пасаду дырэктара мясцовай сярэдняй школы. Малы дырэктар хутка набыў у асяродку неабуднага сямейнасці. Дзед Ягор не раз чуў ад суседзяў добрыя словы пра Алега Патрыча. Візіт жа ягоны аказаўся для гаспадары хаты загаловам, нават зблытэжы старга, бо ў яго з бабай Настуляй ужо даўно няма наштадэ-шкарлю. Якая ж пільная патрэба прывяла сюды павананага педагога?

Тым часам гасць, пачынаў паўтараць з дзедам Ягорам за руку, не замарудзіў развешч неаднадушна старга.

— Я з запрашэннем да вас, Ягор Кузьміч, — мяккім тэнарам-ком-скарагаваркай вымаўляў Алег Патрыч і ўкладваў, — Пажадаю, каб вы падчас Дня Перамогі выступілі ў школе перад вучнямі.

Дзед Ягор уважліва і яшчэ больш зблытэжы, памкнуўся лепша сказаць, аднак чамусьці бягучыя толькі пашавалі сідзіць вусны ў акаймоўны рыжывы тры вусы і барды. Уніклую паўу перапыніў гасць.

— Сума, што ветэрану Валікай Айначыннай вайны застаецца сродка нас з кожным годам, на жаль, усё менш і менш. А сённяшні моладзь абавязкова павіна ведаць, як кажуць, з першых муснаў, як мава найбольш інфармацыя пра баявую будзь сваіх блізкіх прадкаў на вайне. Тут, Ягор Кузьміч, ужо вам усё кары і кузі. Прачытаеце запіска?

Дзед Ягор, відаць, хрыску ачмаўся і, пачуваючы трыма пальцамі правай рукі радзкую шчыш валадоў на барадзе, перапытаў:

— Кажэце, каб я прылодна выступіў? — І адразу ж быццам

запырачыў: — Які з мяне выступалець? Не ўмею я складаць гаварыць. Змоладу не спастынуў гэтую навуку. Мяне ж у вёсцы і прызвалі Маўчуном. Ды я і не крыўдую. Маўчун дык Маўчун.

Алег Патрыч безапярэчна назначыў:

— У вёсках кожнаму, нават малалеткам, яку-нікую мінущую абавязкова даюць. І крыўдных, абразлівых мінущаў няма па-нашаму. А вы пакажэце вяскованам, што ваша мінущка памылковая.

— Наўрад ці падсілу мне такое.

— Як ветэран Валікай Айначыннай вайны раскажэце дзедам, дзе і як вам даводзілася ваяваць на фронце. У нас жа ўрадавая баявая ўзнагарода ёсць?

— А то як жа! — ураз ажыўся, быццам памалалазеў, дзед Ягор. — Тры ордэны і медаль "За адвагу" маю. Ды, мусіць, болей дзесятка калейных медалёў. Іх пасля вайны давалі ў вяскованне з нагоды поблізу вайсковых святаў. — І спаважна дастаў з шафы самаробную шкатулку, упрыгожаную ў гэтых бакоў інкрустацыям умяшчэннем, выкананым умелымі рукамі, відаць, златага майстра-разбара. У шкатулцы, аказваецца, дабная захаўвалася дэдава рогалі.

— Чаму паспаваенны ўзнагароды лічыце толькі юбелейнымі? — А мне думецца, што кожны медал — эквівалент баявой ўзнагароды, яку так ці інакч чамусьці не атрымаў ветэран там, у зямляніцы ці ў акапе.

Дзед Ягор моўчы паўнуа гаварыў галовой ні ў знат эголі, ні то сумненні ў правільнасці думкі гасця.

— А як жа ўзнагарода вам самая памятная, дарагая? — разглядаючы дэдава рогалі, папырачыў Алег Патрыч.

— Гэта пята крыпка ў маім жыцці і самая дарагая, бо, відаць, апошняя. Некалі вымаўляў яе ў аднаго мясцовага дзеда, які хадзіў па вуліцах і граў людзям. Яна даўня, яшчэ дзяржавіцкая, зроблена ў Германіі. Шмат вяселляў адгравя на ёй. Мы некалі з суседзям Пятром Чулкоўным, які трае на баяне і акардэоне, аб'ектаў усё наваколле. Паўсюдна запрашалі, асабліва на вяселлі. Раней жа не то было, што цыпер. Абрадавалі песні ўжо — малалод, малалоду, і гэта было іх падтрымка, а некалькі мелодыі і ўлавіць на люту. Што ні вёска — свая песня, свая мелодыя...

Леанід Міхайлавіч — больш за 70 гадоў. Прайшоў праз вое выпрабаванні лёсу, зведлаў і радасці, і гора. Сам я бацькі быў шматдзетны і малазямельны.

Кінуў самаробку з Прынямонія вельмі падобалася слухаць, як дарослы дзядзька граюць на скрыпцы. Затойца дзедзебуць у кучоцкі на вяселлі, прывілілі ў залеччы і слухаць, лодыць надзвычай прыемныя і такіх таемнічых для яго гукі.

Скрыпкі ў сям'і не было, ды наўрад ці мог хлопчык адважыцца папырачыць бацьку, каб той купіў інструмент. Надта вялікая была б раскоша. Жонка, Марыя Іванаўна, была палыводом. У Кузнязюных расло тое сямно. Адзін у аднаго былі хлопцы: прыгожыя, дужыя, прашаватыя, нібы ўзнагародзіў іх бацькоў лес за нястачы і перажытас гора былых гадоў.

Музыка заўсёды была для мяне асновай жыцця, — кажа Л.Кузняцоў. — Дзе б ні быў, заўсёды імкнуўся пачуць штосьці новае, навушныя таму, чаго яшчэ не ведаў.

Памятаю, пасля вайны самы лепшы базар быў у Лізе. Часта бываў там на гаспадарчых справах. На базары заўсёды збіраліся музыкі. Пакуль прайшоў па радках, выбіраючы пакупку, уваюло наслушчаецца беларускіх песняў. Я жонку заўсёды папярэджаў: калі згубіш мяне на базары, то шукай там, дзе граюць музыкі. Не мог прайсці паўз іх, не мог не спыніцца. А як стану, то, здаецца, слухаў бы да самай ночы, забываючы пра ўсё свае хатнія клопаты.

Ціпер Леанід Міхайлавіч жыў з малодшым сынам. Жонка памерла. Даводзіла мужчынам самім умярляваць у хатэ і па гаспадарцы, без якой сёння ў вёсцы таксама не пражывеш. Калі веча-

даючы дэдава рогалі, папырачыў Алег Патрыч.

— Ордэн Чырвонай Зоркі, — не залучваючыся, шэра і я быў з гонарам пахваліўся стары ветэран і, глыбока ўдзіхнуўшы, дадаў: — Мне яго даў, можна сказаць, з-пад трыбунала.

— Як жа магло такое стацца?

— Здыўся школьным дырэктар.

— Ваенны трыбунал і... ордэн?

— Ага, і трыбунал, і ордэн — за збыты фашысцкі самалёт-разведчык. Папынуў я, змяшча, з гарматы — і не стала павестнага разведчыка. Ён плісчыў недзе вёзём, а мяне нашы ж, свае — пад трыбунал. Дылоб, упаскі б у штрафную роту, калі б выпалам не ўмянуўся камандзір нашай дывізіі, памытаю, генерал Галышав...

"Ай да Маўчун!" — уняўмим захапленні падумалася школьнаму дырэктару, і ён заікаўся пачаў распытваць у Ягора Кузьміча пра ўсё падрабязнасці гэтай фантаўнай працы. А права, па словах дзеда Ягора, вынікала такая.

...На абсягу фронту, як ахапіць зрокам і слыхам, ужо некалькі тыдзень усталывалася да нязвыскасці напружанае заціхненне. На пазіцыях першай лініі акапоў толькі зрэду, асабліва па начах, немату чужай прыроды ўзрывалі вітовачныя стрэлы ўпераміш з аўтаматнымі і кулямётнымі чэрамі. І ў другім і трэцім эпазолах фронту пад пакрыўкам кароткіх майскіх нічэй камандаванне вельмі скратыла назавіла вайсковыя сілы, відаць, для маючага вострае распачацца вялікага наступлення пры Беларусі на Захад.

У лясным масіве прыфрантавой паласы, перад паямкі Проні — ракі, у адну з майскіх начэй апынуўся зенітчы артылерыйскага дывізія, дзе зараджаліся

адной з гармат другой батарэй быў афрытар Ягор Зямцоў. Лес зенітчыкаў, які і для нашых вайскоўцаў, з'яўляўся зыходнай мясцінай перадыхаць на баявую пазіцыю. Таму тут ніхто не акапоўся ў зямлі, толькі нафта старанна замакіравалі злёглым вёсцем даўжэня сталы гармат пад выглядом сталовых лісцевых дрэў. Да таго ж быў атрыман найстражэйшы загад: ні пры якіх абставінах не страляць, каб не дэмакіраваць сабе...

Аднойчы з узыходам сонца нізка над лясам, як дражнілка, раптам завурчала варожы двухфазельны самалёт-разведчык, па-франтаваму "рама". Нахалнікі і не стрываўшы афрытар Зямцоў, Алзін, без палкоўнай баявой гарматнай абслугі, з маланкавай імгненнасцю зарадзіў гармату, прыціснуў па ствале з вынасам-апарэджаннем на два корпусы і бабахнуў!

І што тады ўсечалося ў лес! Увесь патамнік бляк завурчавушы, як натрыжаны мурашнік. З чачыбоў дрэў да гарматы панябэгалі немалавяда колкі афішэраў розных рангаў. "Хто страляў?", — дапыталіся кожны. Найбольш папярэла гучаў басыты голас "смершавца" маёра Ша-мешчы. І я толькі высветлілася, што стрэл самачына зрабіў афрытар Зямцоў, "смершавец" неадкладна арыштаваў анівагата за наўмыснае правакацыйнае папушэнне загада аб забароне страляння.

Тым часам "рама", шчыгучы за сабой густы чорны шлейф дыму, гарэла ў палёце. Руку павароту ёй, кінчайца, быў папалкаваны дакладным стрэлам зямцоўскай скаралы, і таму фашысцкі летчык не магі змяніць напрамак самалёта, каб скіравацца назад, да сваіх, а ў поўны піль і пільны дасей ад ліній фронту ў наш тым...

Калі пачалі арганізоўвацца каласы, Леанід Міхайлавіч працаваў лесніком. Жонка, Марыя Іванаўна, была палыводом. У Кузнязюных расло тое сямно. Адзін у аднаго былі хлопцы: прыгожыя, дужыя, прашаватыя, нібы ўзнагародзіў іх бацькоў лес за нястачы і перажытас гора былых гадоў.

Музыка заўсёды была для мяне асновай жыцця, — кажа Л.Кузняцоў. — Дзе б ні быў, заўсёды імкнуўся пачуць штосьці новае, навушныя таму, чаго яшчэ не ведаў.

Памятаю, пасля вайны самы лепшы базар быў у Лізе. Часта бываў там на гаспадарчых справах. На базары заўсёды збіраліся музыкі. Пакуль прайшоў па радках, выбіраючы пакупку, уваюло наслушчаецца беларускіх песняў. Я жонку заўсёды папярэджаў: калі згубіш мяне на базары, то шукай там, дзе граюць музыкі. Не мог прайсці паўз іх, не мог не спыніцца. А як стану, то, здаецца, слухаў бы да самай ночы, забываючы пра ўсё свае хатнія клопаты.

Ціпер Леанід Міхайлавіч жыў з малодшым сынам. Жонка памерла. Даводзіла мужчынам самім умярляваць у хатэ і па гаспадарцы, без якой сёння ў вёсцы таксама не пражывеш. Калі веча-

даючы дэдава рогалі, папырачыў Алег Патрыч.

— Ордэн Чырвонай Зоркі, — не залучваючыся, шэра і я быў з гонарам пахваліўся стары ветэран і, глыбока ўдзіхнуўшы, дадаў: — Мне яго даў, можна сказаць, з-пад трыбунала.

— Як жа магло такое стацца?

— Здыўся школьным дырэктар.

— Ваенны трыбунал і... ордэн?

— Ага, і трыбунал, і ордэн — за збыты фашысцкі самалёт-разведчык. Папынуў я, змяшча, з гарматы — і не стала павестнага разведчыка. Ён плісчыў недзе вёзём, а мяне нашы ж, свае — пад трыбунал. Дылоб, упаскі б у штрафную роту, калі б выпалам не ўмянуўся камандзір нашай дывізіі, памытаю, генерал Галышав...

"Ай да Маўчун!" — уняўмим захапленні падумалася школьнаму дырэктару, і ён заікаўся пачаў распытваць у Ягора Кузьміча пра ўсё падрабязнасці гэтай фантаўнай працы. А права, па словах дзеда Ягора, вынікала такая.

Сустрэчы

Паззія — дар неба

Сярэдняя школа № 19 Баранавічаў мела гонар сустракаць вядомага пэста Анаголя Варцінскага, а таксама актрысу, мастацкага кіравніка тэатра "Зыні" Галіну Дзягілеву. Гэта яны былі гасцямі літаратурнай гасціні. Атамасфера, якая нававала ў зале, натхніла, запальвала сэрцы прысутных, бо паззія — гэта дар неба, музыка сэрца, гармонія душы.

З вуснаў Анаголя Варцінскага мы пачулі шмат цікавага. Кожны з яго твораў — сведчанне таленту, глыбокага разумення сэнсу жыцця, актыўнага пошуку высокага ідэалу, гармоніі. Пэст, на думку А.Варцінскага, павінен "гаварыць пра сьвеце як пра час і пра час — як пра сьвеце, гарчыць у вершаванай сьвядомай чалавечай сутнасці", садзейнічаць дасягненню кожным чалавекам "высокага неба ідэала". Пэст заклікае ўсіх быць мудрымі, праўдзівымі і неспакойнымі, быць вернымі самім сабе, сваёму часу і сваёму народу!

Усім нам пашанцавала быць сведкамі пазычнага моанапектасіа, прысвечанага тэме любові, у выкананні Галіны Дзягілевай. Любоў — аснова ўсёго існага на зямлі. Уважлівае пачуццё любові да паэта — мера чалавечнасці, першааснова жыцця.

Аля КІСЛЯЯ, мэтадыст.

лафанавай абгорты, моўчы паліў яе гошчу. Гэта была французская дуахаласная шматчарка — вайсковая злучэння. На першай старонцы буйнымі літарамі друкарскага набору кінусь у поле зорку загаловак над унушальнага памёру карэспандэнцыі: "Страляць, як афрытар Зямцоў!". Алег Патрыч вачыма прагна прабегае па радках тэксту карэспандэнцыі і, порстка тэксту кіраўніцтва з табурэты, на якім дагэтуш сядзеў калі стаў, праймае і кажа:

— Нізка схіляюся ў паклоне перад вамі, Ягор Кузьміч. — Пры гэтым прыклаў далонь правай рукі да сваіх грудзей і дадаў: — Пра выш штрафны стрэл трэба не маўчаць, а вярта на ўвесь голас прасіваць бы ола. Ды і то, магчыма, яшчэ запала. Літаратурны мастацкі твор ільга б напісаць! Гэта ж, несумненна, і ёсць сама жыццёвая частка нашай шматчаркай і, на жаль, яшчэ пакулі штогаладзельнай гісторыі. А колкі ж яшчэ ёсць такіх, як вы, неадкрытых Маўчуном!... — [Ужо катгарычча, як плён свайго візіту да Ягора Зямцова-Маўчуна і размовы з ім, пачуваеся:] — Значыць, вы абавязкова наведзіцеся ў школу. Вядома, пры ўсім сваім рогаліч з фантаўнай гісторыі. Мы зробім ксеракопію з ё. Будзе вядатны экзэплат для школьнага краязнаўчага музея. Нават у рэспубліцы ў абласны музей дэдаў, разам з вашай фатаграфіяй. Да будучых гісторыяў, скажэце...

Ягор Кузьміч, трымаючы абедзве рукамі сваю шкатулку, моўчы пастаў у хвіліну і, часта плоскаючы запальнік вачыма, кажа:

— Няхай па-вашаму будзе. Прайду!